

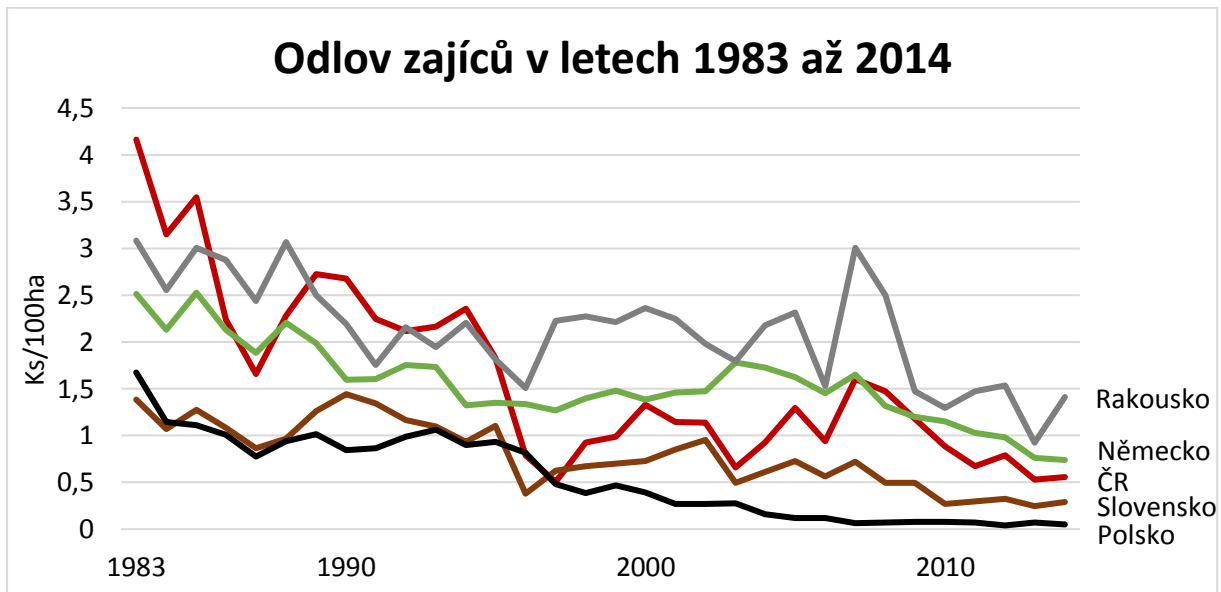
Důvody snižování stavů zajíce polního ve Střední Evropě ve vztahu k populaci predátorů

Jan Cukor, František Havránek, Karel Bukovjan

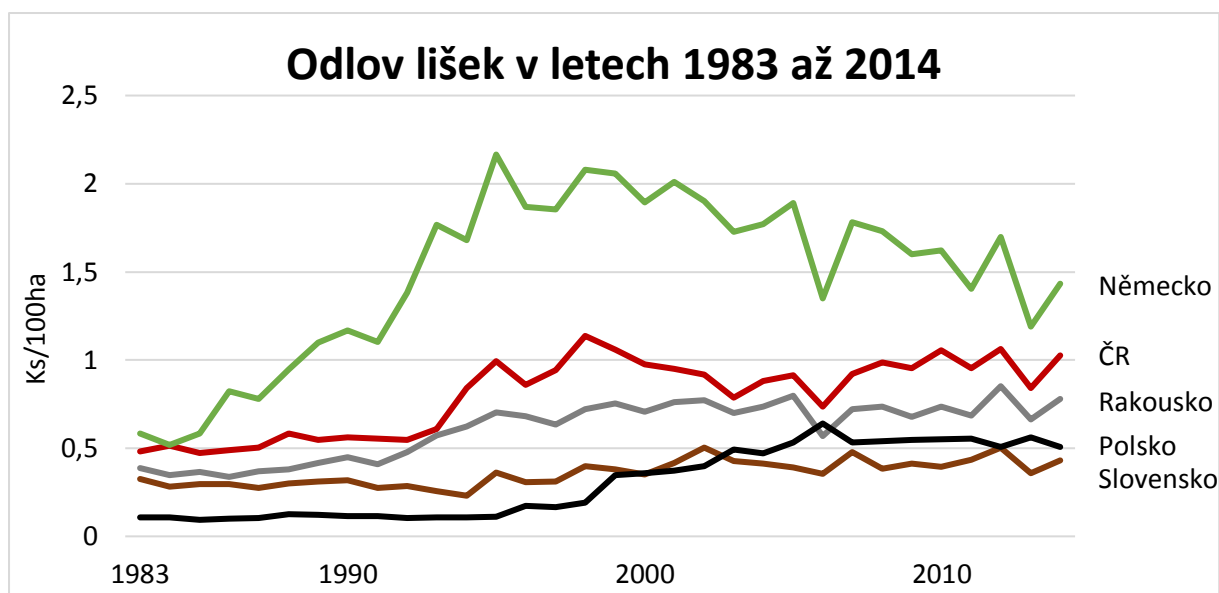
V předchozím (listopadovém) výtisku časopisu *Myslivost* jsme Vám nastínili preference výběru domovských okrsků zajícem polním z hlediska výživových hodnot a možnosti jejich úprav mysliveckým managementem. Příspěvek byl zaměřen na úpravy směřující ke zkvalitnění jak potravních, tak krytových možností, které jsou v dnešní krajině negativně ovlivněny zemědělským hospodařením. Pokud tedy dojde v konkrétních honitbách ke změnám výše popsaných faktorů, které limitují zaječí populaci, zbývá již jen několik málo možností, jak zajíce podpořit. Tou zásadní je intenzivní lov predátorů, a to zejména lišky obecné, která přispívá k nízkým stavům zaječí zvěře v celé Střední Evropě.

Většině myslivců jsou vysoké výřady ulovených zajíců známy již pouze z historie. Není žádným tajemstvím, že jsme zde měli nejvyšší úlovky zajíce polního z celé Evropy. V roce 1970 se v tehdejší Československé socialistické republice lovalo více než 13 zajíců na 100 hektarů. Jako druhá země s nejvyššími úlovky následovalo Dánsko s „pouhými“ sedmi zajíci na srovnatelnou výměru. Po roce 1970 následoval nekontrolovatelný pokles zaječí populace, který pokračuje dodnes. V České Republice je tento stav často dáván do souvislosti s přetrvávajícími důsledky kolektivizace zemědělství, podporou pro tento argument jsou stále největší výměry půdních bloků v porovnání s ostatními zeměmi Evropské Unie. Sousední státy by tedy měly podle kritéria zemědělského hospodaření lovit v porovnání s námi zajíců o řád více. Následující graf porovnává vývoj zaječí populace v zemích Střední Evropy. Je z něj jasně patrný téměř srovnatelný trend poklesu v počtu ulovených zajíců i přes rozdílné přístupy k zemědělství a to zejména u našich západních sousedů (Rakousko, Německo). V roce 1983 bylo v České republice uloveno celkem 294 731 kusů zajíce polního, v přepočtu na plochu více

než 4 ks na 100 hektarů. V roce 2014 se ulovilo pouze 39 561 ks, tedy přibližně 0,5 ks zajíce na uvedenou plochu, pokles je tedy skoro osminásobný.

Po předchozím zhodnocení zemědělského hospodaření se tedy nabízí často zmiňované a diskutované ovlivnění zaječí populace stále se zvyšujícími počty predátorů, zejména lišky obecné. Myslivecká statistika udává u lišky čísla početních stavů, která jsou často menší než samotný odlov, který se pozvolna zvyšuje. Srovnání odlovu lišek v kontextu Střední Evropy přináší druhý graf, který je zpracovaný pro stejné časové období, jako výše uvedené odlovy zajíce polního. Úlovky lišky obecné se v posledních letech v České Republice pohybují v rozmezí plus mínus 1 kusu na 100 hektarů, což činí na celou výměru honební plochy přibližně 70 tisíc ulovených jedinců. Před třiceti lety byly tyto počty poloviční a i přes menší úlovky lišek jsme zde měli téměř osminásobně větší úlovky zajíců. Z toho vyplývá jediné. Navzdory snaze myslivců o redukci početních stavů lišky obecné její populace neustále pozvolna narůstá.

Jako příklad vlivu predátorů na populaci zajíce polního lze uvést poznatky ze střední Anglie. Ve dvou lokalitách Collingboure (564 ha) a Milston (496 ha) v oblasti Salisbury Plain byla zjišťována reakce zaječí populace na intenzivní lov predátorů v porovnání s ponechanou kontrolní plochou bez intenzivního odlovu. Výzkum byl prováděn v typické krajině anglického venkova, ve které se střídají pastviny s malými lesíky a křovinami, orné půdy je zde v porovnání s českou krajinou o poznání méně. Intenzivní snaha omezit počty predátorů byla prováděna v průběhu roku podle legislativních možností, tedy nejen samotným lovem, ale také odchytem do pastí (sklopců). Loveny byly v dané lokalitě běžně rozšířené druhy limitující populaci zajíce polního, tedy liška obecná, lasice hranostaj, lasice kolčava, vrána obecná, straka obecná, kavka obecná a pro nás neobvyklý škůdce mladé zaječí zvěře potkan obecný. Snaha o odlov predátorů byla zintenzivněna v měsících únor až červenec, tedy v období rozmnožování. K určení počtu zajíců zvolili autoři noční sčítání pomocí reflektorů, které se konalo v zimních měsících. V lokalitě Collingboure (intenzivní lov predátorů) byly počty zajíců před začátkem tříletého experimentu stanoveny sčítáním na 15,6 ks/100 ha, v kontrolní lokalitě Milston (bez odlovu predátorů) pak na 11,3. Po ukončení tříletého pokusu bylo znovu provedeno sčítání. V Collingboure (intenzivní lov predátorů) nasčítali autoři studie 28,5 zajíců na 100 hektarů, v kontrolní lokalitě Milston pak počty poklesly na 7,4 ks/100 hektarů.

Za příznivých podmínek dokáže tedy populace zajíce polního výrazně růst během poměrně krátkého časového úseku, což dokumentují výsledky tohoto tříletého experimentu. Na jednu zaječku je možné v ideálních podmínkách v přírodě počítat až 13 zajícat ročně. Autoři zdůrazňují také další podmínky příznivého vývoje zaječí populace, jako jsou kvalitní stanoviště, dostatek potravy a další faktory, které jsme již zmínili v předchozích příspěvcích. Na závěr

zbývá již pouze zopakovat a zdůraznit, jak je odlov predátorů důležitý. Pro připomenutí můžeme uvést potravní nároky lišky obecné, kterou mnoho autorů považuje za hlavního predátora zaječí zvěře. Liška spotřebuje každý den 470 gramů potravy a v určitých částech roku tvoří podíl zajíce polního v její potravě i více než padesát procent.

Příspěvek vznikl v rámci projektu Faktory mortality, využívání stanovišť a podpora populací zajíce polního, který podpořila Grantová služba LČR.